ՃՐԱՆՑԻՍԿՈՍ ԴՇ ՍՍԼԻ
(1567-1622)

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԿՅԱՆՔԻ

ՄԱՍ Գ

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵՋ
ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆ ՉԵՈՔ ԲԵՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԳԼՈՒԽ Ը

Մերձավորի հետ հեզությամբ վարվելու և բարկության դեմ
պայքարելու միջոցները

Մյուտոնը, որ առաքելական ավանդույթի համաձայն, օգտագործվում է օժման արարողության ժամանակ, պատրաստվում է ձիթապտղի յուղի և բազմաթիվ բուրուճնավետ բույսերի համադրմամբ, որոնք խորհրդանշում են երկու ամենագեղեցիկ առաքինությունները, որ փայլում էին Հիսուսի սուրբ անձում: Նա պատվիրեց մեզ ընդօրինակել հատկապես այդ բարեմասնությունները, որոնք ապահովում են մեր սրտի լիակատար նվիրումը՝ ծառայելու Տիրոջը և նման ձևով ապրելու: «Սովորեցեք ինձնից, որ հեզ եմ և սրտով խոնարհ» (Մատթ. 11, 29): խոնարհությունը մեզ կատարյալ է անում Աստուծո առջև, իսկ հեզությունը՝ մերձավորների: Բուրավետ նյութերը, որ նստում են անոթի հատակին, խորհրդանշում են խոնարհությունը, իսկ մակերեսին կանգնող ձիթապտղի յուղը՝ հեզությունը: Այն առանձնանում է բոլոր առաքինություններից սիրո ծաղկի պես: Ա. Բեռնարդտի խոսքի համաձայն, սերը հասնում է կատարելության, երբ ոչ միայն համբերատար է, այլև հեզ: Սակայն զգույշ եղիր, բարեկամս, որպեսզի խոնարհության և հեզության այդ հիասքանչ համադրությունը մնա քո սրտի խորքում, քանի որ արհեստավարժ թշնամու խորամանկությունը մարդկանց մղում է տարվել խոսքերով և այդ առաքինությունների արտաքին դրսևորումներով: Առանց խորը քննելու իրենց ներքին վիճակը, նրանք մնում են այն համոզմանը, որ հեզ ու խոնարհ են, մինչդեռ երկուսից էլ զուրկ են: Ատուգելը շատ հեշտ է, որովհետև ամենավոքոր վիրավորանքը կամ հակաճառությունը առաջ են բերում մեծամտության և գոռոզության պոռթկում:

Ասում են, օժի խայթոցներից կանխավ պաշտպանվողներին վտանգ չի սպառնում, եթե օգտագործվել են ճիշտ պատրաստված դեղամիջոց: Նույնը վերաբերում է խոնարհությանը և հեզությանը. եթե իրական են, երաշխավորում են այտուցների և ջերմի բացակայությունը, որոնք գոյանում են մեր սրտերում կրած վիրավորանքների հետևանքով: Եթե թշնամանքի և բամբասանքի ամեն մի ծակոցը շարժում է մեր վրդովմունքը և բորբոքում հպարտությունը, ուրեմն մեր խոնարհությունն արհեստական է և թվացյալ: Իր եղբայրներին եզիպտոսից հոր տուն ճանապարհելիս, Աբ. Հովսեփի Նահապետը նրանց խորհուրդ տվեց. «ճանապարհին չվիճեք»: Նույնը և քեզ եմ ասում, սիրելի՛ բարեկամ: Դ՛ե որ երկրային կյանքը դեպի գալիք երանությունը տանող ճանապարհ է, այնպես որ մեր բոլոր եղբայրների և բարեկամների հետ միասին ընթանանք խաղաղ և համերաշխ, առանց բարկության և կշտամբանքի: Միանշանակ ասում եմ քեզ՝ «մի բարկացիր»: Որքան հնարավոր է, ոչ մի առիթով բարկությանը տեղի մի

տուր: Իր ընդհանրական թղթում Աք. Հակոբն առանց վերապահության գրում է. «Սարդու բարկությունը Աստուծո աղոթությունը չի գործում» (Հակ. 1. 20): Ինչ խոսք, պետք է անդադար պայքարել չարի դեմ, բայց հեզությամբ և խաղաղությամբ: Բանական հոգին, բնականաբար, ենթարկվում է բանականությանը: Կրքերին ենթարկվելը բռնադատություն է հոգու համար: Երբ բանականությունն ուղեկցվում է կրքերով, հոգին դառնում է սարսափելի, որովհետև նրա օրինավոր կատավարիչը հակվել է դեպի բռնապետը: Բոլորը գոհ են, եթե բանակի խիստ կարգ ու կանոնն ապահովվում է խաղաղ և հանդարտ միջոցներով, սակայն զայրույթով և բարկությամբ ուղեկցվող նույն կարգապահությունն ատելի է: Երանելի Օգոստինոսը գգուշացնում է, որ լավ է բարկության առջև միանգամից խստիվ արգելք դնել, քան թեկուզ մի փոքր տեղի տալ, որովհետև հետո շատ դժվար է դառնում նրանից ձերբազատվելը: Ակիզքը դրվում է փոքրիկ ելուստով, որը մեծանալով թափ է առնում: Եթե գիշերը գա, և արեգակը մայր մտնի, իսկ դու մնաս բարկության ճանկերում, ինչն արգելում է առաքյալը (Եփ. 4. 26), այն կվերածվի ատելության, որին արդեն չես կարողանա հաղթել: Ատելությունը սնվում է հազար ու մի սուտ համոզումներով, որովհետև բարկացած մարդն ի վիճակի չէ հասկանալու, որ անարդարացի է զայրացել: Այդ իսկ պատճառով գերադասելի է ձգտել ապրել առանց բարկության, քան հետո ստիպված ճիգ գործադրել զսպելու: Եթե մեր տկարության և անկատարության պատճառով զգանք, որ բարկությունը գլուխ է բարձրացնում, իսկույն վանենք, այլ ոչ թե սակարկենք, որովհետև տեղի տալու դեպքում նա ամմիջապես կգրավի ամբողջ տարածքը, ինչպես օձը, որը հեշտությամբ սողոսկում է այնտեղ, ուր ի վիճակի է մտցնել գլուխը:

Հիմա պատասխանենք քո հարցին, թե ինչպես վանել բարկությունը:

Բարկության բարձրացող ալիքն զգալուն պես արագ հավաքիր բոլոր ուժերդ, առանց խուճապի մատնվելու, հեզությամբ և լրջությամբ: Երբեմն ժողովներին աղմկողներին հանգստացնելու համար բղավում են «լուրջություն» և ավելի մեծ ժխոր են բարձրացնում: Այդպես և մենք, չափազանց ջերմեռանդությամբ փորձելով սանձել բարկությունը, այնպիսի իրարանցում ենք ստեղծում մեր սրտում, որ այլևս անկարող ենք մեզ տիրապետել:

Մի փոքր ճիգ գործադրելուց հետո հետևիր երանելի Օգոստինոսի՝ երիտասարդ եպիսկոպոս Ավկլիսիոսին տված խորհուրդին. «Վարվեք այնպես, ինչպես ասված է սաղմոսում. «Ողորմիր ինձ, Տեր, քանզի ճնշված եմ ես. սրտնեղությունից խռոված եմ իմ աչքերը, հոգին ու որովայնը» (Սղմ. 30. 10): Ուզում եմ ասել, երբ զայրույթը տիրում է մեզ, պետք է դիմել Տիրոջ օգնությանը, ինչպես արեցին առաքյալները փոթորկի ժամանակ: Նա կզսպի մեր կրքերը, և կտիրի մեծ խաղաղություն (Մտթ. 8. 24-26): Քիչ առաջ գգուշացրի, որ արդեն բացահայտված, մարդուն լիովին գրաված բարկության դեմ արվող աղոթքը պետք է լինի մեղմ, հանգիստ, ինչը նաև վերաբերում է այդ մեղքին հաղթելու մյուս միջոցներին ևս: Եթե դուք պատահաբար թույլ տվեցիք բարկության պոթեկում, ուղղեք ձեր սխալը՝ հեզությամբ վարվելով նույն անձի հետ: Թարմ հետքերով ավելի հեշտ է ուղղել գործած չարիքը: Ինչպես նաև եթե նկատեցիք, որ սուտ խոսեցիք, նույն պահին ուղղեք ձեզ:

Հանգիստ իրավիճակում երբ բարկության առիթ չկա, աշխատեք գործել և խոսել հեզությամբ, սիրով, կարծես մեղր ու կաթ հավաքելով (Երգ. 4. 11)՝ բաշխելու համար թե՛ հարազատներին, թե՛ օտարներին: Այլապես պատահում է, որ ոմանք օտարների մեջ հրեշտակներ են հիշեցնում, իսկ տանը՝ դևեր:

ԳԼՈՒԽ Թ

Հեզություն սեփական անձի նկատմամբ

Պետք է հեզությամբ վերաբերվել ոչ միայն ուրիշների, այլև սեփական անձի թերություններին: Համաձայն եմ, որ մեր թերությունները տհաճություն և ցավ են պատճառում մեզ, որը բնական է և արդարացի: Սակայն պետք չէ թույլ տալ, որ այդ զգացումները վերաճեն տրտմության, բարկության և վրդովմունքի: Կրկնակի սխալ են գործում նրանք, ովքեր բարկության պոռթկումից հետո զայրանում են իրենց իրենց վրա: Այդպես առաջանում են բարկության նոր կուտակումներ, որոնց առաջին իսկ հարմար առիթի դեպքում դուրս են հորդում: Բացի այդ, սեփական անձի նկատմամբ սուր և կտրուկ զայրույթը հաճախ հետևանք է հպարտության և ինքնասիրության, որը չի հանդուրժում իր անկատարությունը: Պետք է հանգիստ և հավասարակշիռ վերաբերմունք մշակել սեփական թերությունների և բացթողումների նկատմամբ՝ լրջմիտ և սառնասիրտ դատավորի պես, որը կրքուտից և աչառուից ճիշտ է դատում: Ծատ ավելի զնահատելի է՝ հանդարտ և հարատև, քան պոռթկուն, զայրագին, րոպեի ազդեցության տակ ապրած զղջումը, որն ավելի շուտ պայմանավորված է տրամադրությամբ, քան սխալների լրջության գիտակցումով: Օր.՝ Մա, ով բարձր է արժևորում ռոջախտիությունը, սաստիկ կտրտմի այդ առաջինության դեմ գործած ամենափոքր իսկ վրիպումի դեպքում և ոչ մի ուշադրություն չի դարձնի անգամ կոպիտ չարախոսությանը: Չարախոսությունից վախեցողը կտանջվի ասեկոսների ամենաթեթև շշուկից և չի էլ նկատի ռոջախտության դեմ իր կոպիտ սխալը: Այդպես է լինում, երբ խիղճը դեկավարվում է ոչ թե բանակարությամբ, այլ՝ կրքով:

Հավատա ինձ, սիրելիս, սրտանց և մեղմ արված դիտողություններն ավելի են նպաստում ուղղվելուն, քան զայրացած և բորբոքված վիճակում արված կշտամբանքները: Նույնը վերաբերում է և քո անձին: Եթե մենք հանգիստ և հեզ ընդունենք մեր սրտի սխալը, շատ ավելի խորը զղջում կապրենք և շուտով կուղղվենք, քան երբ սրտենդենք և բարկանանք ինքներս մեզ վրա: Օր.՝ եթե ես պայքարում եմ սնամիտության մեղքի դեմ և հանկարծ նորից հայտնաբերում եմ իմ մեջ այդ մեղքի բացահայտ դրսևորումը, իմ ավստսանքն ու ցավը չեն արտահայտի ինքս ինձ կոպտորեն կշտամբելով և վիրավորելով, Աստուծո հանդեպ դավաճան համարելով: Այլ կփորձեմ կարեկցանքով խոսել սրտիս հետ. «Ահա դու նորից հայտնվեցիր այն խորխորատում, որից քանի անգամ որոշել էիք խուսափել: Ինչ արած, բարձրանանք, շտկվենք և մեկ անգամ ևս վճռենք ընդմիջտ թողնել այն, դիմենք մեր տիրոջ գթասրտությանը, հույս ունենանք, որ կօգնի մեզ ավելի հաստատակամ լինելու: Խոճարիվենք, համարձակ և զգոն լինենք, և Աստված մեզ կօգնի»: Նման մոտեցումը պիտի որ ամրապնդի այլևս սխալը չկրկնելու մեր որոշումը, համապատասխան միջոցների դիմելուց և հոգևոր առաջնորդի հետ խորհրդակցելուց հետո:

Եթե մեկը համարում է, որ իր սիրտը հազիվ թե արձագանքի մեղմորեն արված հանդիմանությանը, կարող է ավելի կտրուկ ու խիստ խոսել ինքն իր հետ, բայց բոլոր դեպքերում խորհուրդ եմ տալիս ավարտել քեզ Աստծուն հեզորեն և խոճարիաբար հանձնելով, այն հանրաճանաչ ապաշխարողի նման, ով այսպես էր փորձում քաջալերել իր տրտմած հոգին. «Արդ, ինչո՞ւ ես տրտմում, հոգի իմ, կամ ինչո՞ւ ես խոռվեցնում ինձ. հույսդ դիր Աստուծո վրա, օրհներգիր նրան, իմ անձը փրկողն Աստված է» (Աղմ. 41. 6):

Երբ սիրող սայթաքում է, օգնիր նրան բարձրանալու հեզորեն, Աստուծո՞ւ առջև խոնարհվելով, գիտակցելով քո անկարողությունը, բայց առե՞նք մի զարմացիր, որ սայթաքել ես, որովհետև մի՞թե զարմանալի է, եթե անկարողն անկարող է, թույլը՝ թույլ, խեղճը՝ խեղճ: Միևնույն ժամանակ ատելությամբ ԼԳՄԻ Աստծուն հասցրած վիրավորանքի հանդեպ և, ապավինելով Նրա զբասրուոթյանը, արիաբար և հետևողականորեն ջանա վերականգնել այն առաքրնությունը, որ կորցրեցիր:

ՉԼՈՒԽ Ժ

Այն մասին, որ գործերը պետք է անել խնամքով, առանց շտապողականության և ավելորդ մտահոգության

Մեր բոլոր գործերը պետք է անենք խնամքով և ջանադրաբար, ինչը, սակայն, ոչ մի կապ չունի շտապողականության, մտահոգության և անհանգստության հետ: Գրեչտակները քերմեռանդորեն հոգում են մեր փրկությունը՝ առանց շտապելու և անհանգստանալու: Գոգատարությունն ու ջանասիրությունը բնորոշ են սիրուն և ուղեկցվում են խաղաղությամբ և հանդարտությամբ, իսկ շտապողականությունն ու խուճապը հակասության մեջ են այդ երանելի վիճակի հետ: Զո բոլոր գործերը կատարիր ջանադրաբար և եռանդով, քանի որ Աստված է դրանք քեզ վստահել, և մոռացիր տագնապը, անհանգստությունը և դյուրաբորբոջությունը: Մի՛ շտապիր, շտապողականությունը մթազնում է ուղեղը և խանգարում մեր գործը կարգին կատարելուն: Տերը Մարթային ասաց. «Մարթա՛, դու հոգս ես անում և շատ բաներով ես զբաղված» (Դուկ. 10. 41): Եթե մա պարզապես հոգ տաներ, ապա անտեղի իրարանցում չէր ստեղծի, բայց քանի որ անհանգիստ էր, շտապում էր և վազվզում: Դաշտավայրով հանդարտ հոսող գետերով նավարկում են բեռնավորված մեծ նավեր: Մեղմ անձրևներից փարթամանում է բուսականությունը և առատանում հացահատիկի բերքը, բայց, ինչպես գիտես, ջրվեժներն ու բուռն ընթացքով հոսող գետերը նավարկելի չեն, իսկ տեղատարափը ոչնչացնում է բերքը: Փութկոտությամբ և անհանգստությամբ արված որևէ գործ երբեք օգուտ չի բերում: Իմաստունի խոսքերով՝ «Ով իր ոտքերին ստիպում է շտապել, սխալներ է գործում» (Առկ. 19. 2): Եթե մեր գործը բարեխճորեն ենք անում, միշտ ժամանակին ավարտում ենք: Բոռերը մեղուններից շատ ավելի են աղմկում և շարժվում, բայց ո՛չ մեղր են պատրաստում, ո՛չ մեղրամոմ: Նույնը և նրանք, ովքեր աղմկում են, շտապում և իրարանցում ստեղծում, երբեք մեծածավալ և կատարյալ գործ չեն անի: Բոլոր գործերդ կատարիր հերթականությամբ, որովհետև մի քանի գործ միաժամանակ ձեռնարկելիս ստիպված կլինես ավելորդ ջանքեր գործադրելու, որոնք իզուր կհոգնեցնեն ու կծանրաբեռնեն ուղեղդ, ընկճվածություն և ճնշվածություն կառաջացնեն և մեծ մասամբ ապարդյուն կլինեն:

Զո բոլոր գործերում վստահիր Աստվածային նախախնամությանը, և այդ դեպքում միայն նպատակներդ կիրականանան: Աշխատիր ջանքերդ համաձայնեցնել Աստուծո՞ւ կամքին և միշտ հաջողակ կլինես և անկախ ունեցածդ կարծիքից՝ լավ ես կատարել գործդ, թե վատ, այն միշտ պտղաբեր կլինի քեզ համար: Փոքրիկները հոր ձեռքը բռնած՝ մյուս ձեռքով պոկում են ցանկապատի երկայնքով աճող հատապտուղները: Դու նույնպես, մի ձեռքով աշխատիր իրագործել երկրային նպատակներդ, մյուսով ամուր բռնիր երկնավոր Գոր ձեռքը՝ ժամանակ առ ժամանակ Նրա կողմը նայիր՝ իմանալու՝ արդյոք Նա գո՞հ է քո

աշխատանքից: Սակայն զգուշացիր Նրա ձեռքը թողնելուց՝ ավելի շատ հատապտուղ հավաքելու հույսով: Եթե նա թողնի քեզ՝ առանց մի քայլ անգամ անելու, կընկնես: Ոչ այնքան դժվար և շտապ ամենօրյա գործերով զբաղված լինելիս, որոնք ամանձնակի լարում և ուշադրություն չեն պահանջում, ավելի հաճախ ուղղորդվում են հայացքը Աստծուն: Շատ կարևոր, պատասխանատու, լարված աշխատանք կատարելիս նույնպես պիտի, զոնե ժամանակ առ ժամանակ, նայես Տիրոջը, ինչպես բաց ծովում անում են դեպի ցանկալի վայրը նավարկողները: Չէ որ նրանք մերթ ընդ մերթ ճանապարհից չչեղվելու համար ստիպված են նայել երկնքին, այլ ոչ թե ծովի փոթորկահույզ ալիքներին: Միայն այդ կերպ Աստված կգործի քեզ հետ միասին, քո մեջ և քեզ համար, և քո աշխատանքը մխիթարություն և բավականություն կպարզվի քեզ:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ

Հնազանդության մասին

Կատարելության կարելի է հասնել միայն սիրով: Սերն ունենալու երեք մեծագույն միջոցներն են՝ հնազանդությունը, ողջախոհությունը և աղքատասիրությունը:

Հնազանդությունը մեր սիրտը, ողջախոհությունը՝ մարմինը, և աղքատասիրությունը՝ մեր ողջ ունեցվածքը նվիրաբերում է Աստուծո սիրուն և ծառայությանը: Արանք հոգևոր խաչի երեք թևերն են, որոնց արմատը նույնն է՝ խոնարհությունը: Ես խոսում եմ այս երեք ամառանությունների մասին ոչ որպես վանականության մեջ ընդունված հատուկ ուխտի: Ուխտ անելը, խոստանալը այնքան կարևոր չէ, որքան կյանքում այս ամառանություններն իրականացնելը: Մենք պարտավոր ենք երեքն էլ իրագործել կյանքում. բայց ամեն մեկս յուրովի, ելնելով մեր դիրքից:

Հնազանդությունը լինում է երկու տեսակի՝ անհրաժեշտ և կամավոր: Առաջինը նկատի ունի որդիական հնազանդությունը ծնողներից, աշակերտից՝ ուսուցչից, ենթակայից՝ ղեկավարից: Եթե բոլոր անձից ենթարկվեն մեծերի հրամաններին՝ կդրսևորեն անհրաժեշտ հնազանդություն: Որպեսզի հնազանդությունը կատարյալ լինի, նրանք կհետևեն նաև մեծերի խորհուրդներին և կկատարեն նրանց ամառադրանքները, քանի որ այդ բխում է սիրուց և խոհեմությունից: Առանձնապես մեծ բարեմասնություն չենք ցուցաբերում, երբ համաձայնվում ենք որևէ բան ուտել կամ զնալ զբոսանքի, բայց հրաժարվելու դեպքում արդեն մեծ հանցանք ենք գործում: Ավելի հեշտ է ամօրեական գործերում հնազանդվելը՝ ստանալ այս կամ այն հագուստը, զնալ այս կամ այն ճանապարհով, երգել կամ լսել: Կատարյալ հնազանդությունը դրսևորվում է դժվարին, ծանր, տհաճ գործերում: Կատարել պետք է հեզորեն, առանց հակաճառության ու հապաղման, զվարթ, անտրտուն, իսկ ամենազխափորը՝ սիրով, հանուն սիրո: Տերը հնազանդ եղավ մինչև մահ (Փիլ. 2. 8) և ինչպես ասում է Աբ. Բեռնարդոսը, ավելի շուտ կհրաժարվեր կյանքից, քան հնազանդվելուց: Որպեսզի սովորեք պատրաստակամությամբ լսել մեծերի խոսքը, ձեզ հավասարների ցանկությունների նկատմամբ ցուցաբերեք հանդուրժողականություն, զիջողություն, մի հակադրվեք, եթե վատ բան չեն ամառադրվում, մեծամտորեն մի վերաբերվեք նրանց: Աշխատեք նաև հաշվի առնել ձեզնից փոքրերի կարծիքը և մի չարաչափեք ձեր իշխանությունը:

Կամավոր հնազանդությունն իրականացվում է ընտրությամբ և ազատ կամքով: Ունանց մեք պարտավոր ենք հնազանդվելու ի պաշտոնե, հասարակական գործերում իշխանություններին, եկեղեցական ուղրտում՝ հոգևորականներին, ուսումնական հարցերում՝ ուսուցիչներին, ընտանեկան միջավայրում՝ հորը կամ ամուսնուն, հոգևոր խնդիրներում՝ խոստովանահորը: Թող ձեր հոգևոր հայրը թելադրի ձեզ, թե մասնավորապես որ աստվածապաշտական գործերով զբաղվեք, և դրանք շատ ավելի գնահատելի կլինեն հնազանդության շնորհիվ: Երանի հնազանդներին, Աստված երբեք թույլ չի տա, որ նրանք խոտորվեն:

ԳԼՈՒԽ ԺԲ

Ողջախոհությունը պահպանելու անհրաժեշտության մասին

Ողջախոհությունն առաջինասեր կյանքի զարդն է: Ով օժտում է իրեն այս առաջինությամբ, իր անարատությամբ մնանվում է հրեշտակներին:

Մաքրությունը գեղեցկացնում է ամեն բան, իսկ մարդու մաքրությունը ողջախոհությունն է՝ առաջինություններից ամենաջինջն ու հրաշալին: Իր ամբողջականությունն անխաթար պահող անձին անվանում են ազնվաբարո, պարկեշտ, պատվասեր, իսկ ավերողին՝ պատվազուրկ, անբարո, ընկած, պիղծ: Մաքուր սիրտը, ինչպես մարգարիտը, չի ներառում հեղուկի և ոչ մի կաթիլ, բացի երկնքից իջած ցողից: Այս է պատճառը, որ քրիստոնյան չի կարող թույլ տալ իրեն ոչ միայն արտամուսնական ինչ-ինչ հարաբերություններ, այլ նաև զգայական մտածումներ և հակումներ: Քրիստոնյայի ընկալմամբ ամուսնությունն Աստուծո կողմից սահմանված սուրբ հաստատություն է վեհ նպատակի ծառայելու համար, այն է՝ որդեծնություն և սիրո դաշինք:

Ողջախոհությունը կարևորող մարդիկ պետք է արիություն ունենան խոսափելու նույնիսկ արտոնված, ոչ պախարակելի, բայց ավելորդ, անիմաստ, անպատեհ զվարճություններից, ինչպես նաև հսկելու իրենց երևակայությամբ: Քանի դեռ միզը չի վնասվել, այն կարելի է պահել եւ ավազի, եւ չոր խոտի, եւ անգամ սեփական տերևների մեջ: Երբ փչանալու մշամներ են երևում, կարելի է փրկել միայն շաքարի կամ մեղրի մեջ ընկղմելով: Նույնը վերաբերում է և ողջախոհությանը. եթե այն խախտվել է, կարելի է պահպանել միայն կատարյալ բարեպաշտությամբ:

Կուսությունը նախընտրողները կարիք ունեն լիակատար ողջախոհության, որն իրենց սրտերից դուրս կնդի ամենայն հետաքրքրություն և կհարկադրի արհամարհել ամեն տեսակի անմաքուր հաճույքներ, որ վայել չեն մարդ արարածին, այլ միայն կենդանիներին: Ատորաքաղչ թշնամին այնքան գրավիչ է ներկայացնում անձանոթ հաճույքները, որ շատերը, հետաքրքրությունից դրդված, թիթեմների մման թռչում են դեպի ձգող կրակը և մեծ մասամբ կործանվում: Բայց, ցավոք, քիչ չեն և անմիտ հիմար մարդիկ, ովքեր քաջ իմանալով, որ այդ հաճույքները ոչ միայն գրավիչ չեն, այլ և հակառակը՝ պիղծ են ու անազնիվ, միևնույն է, ձգտում են այդ գոեհիկ, զարշելի, ցնորական հաճույքներին:

Ամուսնացած մարդկանց նույնպես անհրաժեշտ է ողջախոհություն, բայց ոչ որպես լիակատար հրաժարում, այլ որպես թուժկալություն և չափավորություն: Ինչ որ չափով ամուսնությունը տրված է որպես միջոց սանձարձակության դեմ, բայց սխալ մոտեցմամբ դեպքում այն կարող է չարաշահումների հանգեցնել և վտանգավոր դառնալ:

Ամուսինները գործի կամ պարագաների բերումով հաճախ ստիպված են լինում տևական ժամանակով բաժանվել իրարից: Այս դեպքում նրանց անհրաժեշտ է պահպանել լիակատար ողջախոհություն, իսկ միատեղ ապրելիս մասնակի: Եկատերինա Սիենացու վկայությամբ ահավոր տառապանքներ են սպասում ամուսնության սրբությունը պղծողների հոգիներին:

«Բոլորի հետ ջանացեք ապրել խաղաղությամբ և սրբությամբ, առանց որի ոչ ոք Տիրոջը չպիտի տեսնի» (Եբր. 12. 14).- ասում է առաքյալը: Սրբություն ասելով նա այստեղ նկատի ունի ողջախոհությունը:

Այո՛, սիրելի բնորեկանս, նա, ով իրեն անարատ չի պահում՝ չի տեսնի Աստծուն, և նա, ով անմաքուր է սրտով (Աղմ. 24. 1), չի բնակվի Տիրոջ վրաններում (Աղմ. 14. 1): Անմաքուրները դուրս են մետվելու (Հայտ. 22. 15):

«Երանի նրանց, որ սրտով մաքուր են, որովհետև նրանք Աստծուն պիտի տեսնեն» (Մտք. 5. 8):

ԳԼՈՒԽ ԺԳ

Խորհուրդներ ողջախոհությունը պահպանելու վերաբերյալ

Խնդրում եմ, հատկապես զգույշ եղիր և հեռու մնա բոլոր այն շավիղներից, ուր կարող են հանդիպել թեթևամտության և սամծարծակության: Նրանք կարող են մեծ դժբախտությունների առիթ հանդիսանալ, քանի որ քչով են սկսվում և աննկատ գործում: Ավելի ուշուրի՞ն է խուսափել, քան հետո ազատվել դրանցից: Մարդկանց մարմինները նման են բաժակների, որոնց հնարավոր չի միասին տեղափոխել, որովհետև միմյանց բախվելով կտրվում են, նույնպես և պտուղները հնարավոր չէ տեղափոխել առանց համապատասխան զամբյուղի մեջ տեղավորելու, որովհետև տրորվում են և վնասվում:

Ողջախոհության նուրբ և քնքուշ ծաղիկն իսկույն թռչնում է և փչանում անզամ աննշան կատակից և թեթևամիտ վերաբերմունքից, իսկ անմաքուր հպումն ընդունակ է ոչնչացնելու այն: Ողջախոհությունը բխում է սրտից, բայց Շյութը՝ մարդու մարմինն է: Դրսի տպավորությունները և սրտի ցանկությունները կարող են խախտել այն: Հայացքների, լսողության, խոսքի, հպումների անմաքրությունը խաթարում է ողջախոհությունը, երբ սիրտը զբաղվում է դրանցով և հաճույք գտնում այնպիսի գործերում, որոնց մասին Պողոս առաքյալն ասում է. «դրանց ամուսն իսկ թող չհիշվի ձեր մեջ» (Եփ. 5. 3): Անդունե՞րը խորշում են ամեն բանից, ինչ տհաճ հոտ է արձակում: Նույնպես և քրիստոնյան պետք է հոգ տանի իր ձեռքերի, ականջների և ամբողջ մարմնի մաքրության մասին, ինչպես գրված է «Երգ երգոցում» (5.5, 4. 3-1, 1. 10, 7. 4):

Ողջախոհությունը որոշ զգայական կրքերից չի կործանվում, այլ միայն կորցնում է իր ուժը, տկարանում, հիվանդանում, սակայն ոչ միայն զգայական, այլև մարմնական կրքերը ծանր հարված են հասցնում ողջախոհությանը և սպանում հոգու ամենեղությունը:

Մի շփվիր անմաքուր մարդկանց հետ, մանավանդ եթե նաև անհամեստ են: Նման վարակված սրտերով մարդիկ կործանում են եւ իրենց, եւ ուրիշների անբժնությունը: Շփվիր միայն առաքինի, պարկեշտ մարդկանց հետ, կարողա Սուրբ Փիրքը: Աստուծո խոսքը նման է տպագիրնի անգին քարին, որն ունի ամեն անմաքուր բան սպանելու հատկություն: Միշտ մերժ եղիր խաչյալ Քրիստոսին, հոգևոր խորհրդածությունների մեջ, և իսկական Աբ. հաղորդության ժամանակ: Երբ սիրտդ ուղղված է Աստծուն, այն մաքրվում է ամեն կեղտից:

ԳԼՈՒԽ ԺԴ
Յոգով աղքատ լինելու մասին
Հարստության մեջ

«Երանի հոգով աղքատներին, որովհետև նրանցն է երկնքի արքայությունը» (Մտթ. 5. 3): Որքան թշվառ և ողորմելի է նա, ում միտքն զբաղված է հարստության մասին մտածումներով. նրան աղքատություն է սպասում: Ծովային թռչունները հյուսում են իրենց բները ծովի ափին, սակայն այնքան փոքր անցք են թողնում, որ ջուրը երբեք ներս չի հոսում: Նրանց բնակավայրը ծովն է, ազատ ճախրում են ջրերի հարթության վրա և տիրում ծովին:

Այդպես և քո սիրտը թող միշտ բաց լինի երկնքի առջև և ամսատյակը հարստության համար: Եթե հարուստ ես, սրտով մի կապվիր հարստությանը: Դեղատները լեցուն են զանազան թունավոր նյութերով, բայց դեղագործները թունավորված չեն, թույնը պահվում է դադակներում, այլ ոչ սրտերում: Թող հարստությունը տեղ գտնի ձեր տանը կամ դրամապանակում, բայց ոչ սրտում: Գովելի է, եթե հարուստ քրիստոնյան կառչած չէ իր ունեցվածքին:

Բարեկամս, ոչ ոք չի խոստովանում իր ազահությունը, բոլորն էլ համոզված են, որ զերծ են նման ստոր հակումներից: Սակայն և ոչ մեկին չի թվում, թե ավելին ունի, քան պետք է: Մարդուն հատուկ է միշտ ունեցածին ավելացնելու պահանջը: Այդ չեն գիտակցում նույնիսկ չափազանց ազաի մարդիկ, որովհետև որքան ազահությունն աճում է, այնքան նվազում է նրա առկայության զգացողությունը: Մովսեսը տեսնում էր, որ մորեմին հրե բոցերի մեջ է, բայց չի այրվում (Ելք 3. 2): Ազահության կրակն, ընդհակառակը, լափում է ազահին, բայց այրոցը չի զգացվում: Նրան թվում է, թե ունի միայն անհրաժեշտը, և չի զգում, որ բռնկված է կրակով: Եթե դուք երկար ժամանակ համակված եք եղել այս կամ այն բարիքն ունենալու չթուլացող, մաշող, կեղեքող տենչով, իզուր եք համոզում, որ այն ձեռք եք բերել ազնիվ ճանապարհով: Նա, ով ամստանելի ծարավ է զգում, տենդագին վիճակում է, թեկուզ ուզածը միայն ջուր լինի: Մի՞թե արդարացի է ցանկանալ այն, ինչ արդարացիորեն պատկանում է ուրիշի: Եթե դու չափազանց կապված ես ունեցվածքիդ և սահասպիտում ես այն կորցնելու վտանգից, ակնհայտ է, որ տենդագին վիճակում ես, որովհետև միայն տենդախտով տառապողներին է բնորոշ լարված և անհագորեն ջուր խմելը, ինչը չի կարելի ասել առողջի մասին: Եթե ունեցվածքից զրկվելու դեպքում սիրտդ շատ է վշտանում, իմացիր, որ շատ էիր կապված նրան: Ոչինչ այնքան չի վկայում կախվածության մասին, որքան կորուստի դեպքում ապրած վիշտը:

Սրտով մի կապվիր ունեցվածքիդ, մի՛ տենչա այն, ինչը քեզ բաժին չի հասել, մի՛ վիատվիր կորցնելիս, այդ դեպքում որոշ հիմքեր կունենաս համարելու, որ կապված չես հարստությանը: Եւ չնայած այն բանին, որ իսկապես հարուստ ես, հույս կունենաս դասվելու երանելիների շարքում, ում պատկանում է Աստուծո արքայությունը (Մտթ. 5. 3):

ԳԼՈՒԽ ԺԵ

Ինչպես հարուստ լինելով հանդերձ ապրել աղքատության մեջ

Ես ուզում եմ, որ քո սրտում միաժամանակ տեղ գտնեն եւ աղքատությունը, եւ հարստությունը, թե՛ հոգածությունը անցողիկի, թե՛ արիամարիանը դրա

հանդեպ, էլ ավելի հոգ տար քո ունեցվածքի օգտակար և պտղաբեր լինելու համար, քան այդ սովորաբար անում են աշխարհի մարդիկ: Չէ որ թագավորների այգեպաններն այնպես են մշակում և խնամում իրենց վստահված այգիները, կարծես իրենց սեփականը լինեն: Իսկ ինչո՞ւ: Որովհետև ուզում են իրենց աշխատանքով գոհացնել այգիների տիրոջը:

Բարեկամս, մեր ունեցվածքը մեզ չի պատկանում: Աստված է տվել այն, որ օգտակար և արգասաբեր դարձնենք, որպեսզի Նա գոհ մնա կատարված աշխատանքից:

Երևի նկատել ես, ինչ խնամքով և բժախնդրությամբ են գործում աշխարհի մարդիկ, որովհետև սիրում են իրենք իրենց, իսկ մենք պետք է գործենք Աստուծո սիրուց մղված: Սեփական անձի հանդեպ սերը զորեղ է, կրակոտ, անհանգիստ, այդ իսկ պատճառով նրանց բոլոր գործերը լի են տրտմությամբ, տագնապով, վարանումով: Աստուծո հանդեպ սերը հեզ է, խաղաղ և հանգիստ, և մեր բոլոր գործերը, որքան էլ աշխարհի հետ կապված լինեն, պիտի կրեն հեզության և մաքրության կնիքը: Պահպանենք մեր ժամանակավոր բարիքները և, եթե պետք է, նաև ավելացնենք, որովհետև Աստուծո կամքն է, որ այդ էլ անենք հանուն Իր սիրո: Բայց զգույշ եղի՛ր, հանկարծ չխաբվես, որովհետև հաճախ ինքնասիրությունը թաքցնում է Աստուծո սիրո քողի տակ: Ժամանակավոր բարիքների մասին հոգածությունը չպիտի վերածվի ազահության: Կարոտյալների սրտանց բաժին հանիր քո միջոցներից: Աստված քեզ կհատուցի, և ոչ միայն զալիք կյանքում, այլև այս, որովհետև ժամանակավոր բարեկեցությունն ամենից շատ կախված է ողորմություն տալուց: Սիրելով աղքատությունը և աղքատներին, ինքը էլ աղքատ կդառնաս, որովհետև Աստուծո խոսքի համաձայն (Ովսե 9: 10) մենք միշտ նմանվում ենք նրանց, ում սիրում ենք: «Կա՞ տկար մեկը, որի հետ ես էլ տկարացած չլինեմ, կա՞ զայթակղված մեկը, որի համար իմ սիրտը այրված չլինի» (Բ Կոր. 11: 29),- ասում է առաքյալը: Հաճախակի այցելիր չքավորներին, սիրիր նրանց միջավայրը, առատորեն տուր նրանց քո ունեցվածքից: Եղի՛ր նրանցից աղքատ. ծառան ավելի փոքր է, քան իր տերը (Հովի. 13: 16): Նրանց ծառան եղի՛ր, եթե անհրաժեշտ է՝ նաև խոհարար, լվացարար, հիվանդապահ: Նման ծառայությունն ավելի վեհ է, քան թագավորությունը: Մեծագույն թագավորներից մեկը՝ Լյուդովիկոսը, սպասավորում էր չքավորներին սեղանի շուրջ, նրանցից երեքին ամեն օր իր հետ սեղան էր մատեցնում և հաճույքով ուտում նրանց կերակրի մնացորդը: Հիվանդանոցներ այցելելիս խնամում էր ամենաժամր, զարչելի հիվանդություններով տառապողներին: Սյդ ամենն անում էր ծնկած, գլխաբաց՝ ի դեմս նրանց պաշտելով աշխարհի Փրկչին, և այնպիսի քնքշանքով էր վարվում նրանց հետ, ինչպես սիրող մայրը՝ իր որդիներին:

Հունգարիայի թագավորի դուստրը՝ Եղիսաբեթը, սիրում էր լինել չքավորների միջավայրում և նույնիսկ կրում էր նրանց հագուստը:

Իմ սիրելի բարեկամ, ինչպես տեսնում ես, նրանք աղքատ էին, իրենց հարստության մեջ և հարուստ՝ աղքատության մեջ: «Երանի հոգով աղքատներին, որովհետև նրանցն է երկնքի արքայությունը» (Մտթ. 5: 3): «Քաղցած էի, և ինձ կերակրեցիք, ծարավ էի, և ինձ ջուր տվիք խմելու, մերկ էի, և ինձ հագցրիք - ժառանգեցեք աշխարհի սկզբից ձեզ համար պատրաստված արքայությունը» (Մտթ. 25: 34-36):

Հմարավոր է, որ մարդ այդ պահին չունենա իրեն անհրաժեշտը, որքան էլ հարուստ լինի: Ուրախացի՛ր դրանից, ամբողջ սրտով ընդունիր այդ իրավիճակները: Նաև համբերությամբ և խոնարհությամբ համակերպվիր բոլոր այն

գրկանքներին և անհարմարություններին, որ թելադրվում են աղետալի վիճակների հետևանքով, ինչպես քրիեղեղին, հրդեհին, ամբերոխությամբ:

Սարդը, զգեստի ամուճով, նրանով է տարբերվում կենդանուց, որ վերջինս այն երբեք վրայից չի համուճ, իսկ մարդն իր հայեցողությամբ կարող է հանել և հազմել:

ԳԼՈՒԽ ԺԶ

Ինչպես հարուստ լինել աղքատության մեջ

Եթե դու իրոք աղքատ ես, համարիր այն մի առաջինություն, որը երկնքում բարձր է գնահատվում: Համբերատար եղիր, դու լավ միջավայրում ես՝ Տերը, Աստվածամայրը, առաքյալները, բազմաթիվ սրբեր աղքատ էին, և ճույնիսկ հարուստները հաճախ հրաժարվում և արհամարհում էին հարստությունը: Քանի-քանիսը աշխարհի մարդկանցից հեռացան մեծաստամներ սուրբ աղքատություն փնտրելու՝ անտեսելով բազմաթիվ խոչընդոտները, ինչպես Աբ. Ալեքսեյը¹, Աբ. Պառլան², Աբ. Ամբելան³ և շատ ուրիշներ: Իսկ քեզ նա հյուր է եկել առանց քո ջանքերի: Ընդունիր նրան որպես Հիսուս Քրիստոսի բարեկամուհու, նրա՝ ով ծնվել, ապրել և մահացել է աղքատության մեջ: Քո աղքատությունը, բարեկամս, ունի երկու մեծ առավելություն: Առաջինը՝ նա եկել է ոչ թե քո ընտրությամբ, այլ Աստուծո կամքով: Այն, ինչ Աստուծո կամքին համաձայն է, միշտ լավ է, եթե սիրով և մաքուր սրտով ընդունենք: Աստուծո կամքը պարզ և անկեղծ ընդունելուց մեր տառապանքները առանձնակի մաքրություն են ձեռք բերում:

Երկրորդ առավելությունն այն է, որ քո աղքատությունն իրական է, հասարակության կողմից մերժված և արհամարհված, այլ ոչ թե հարգանքի և գովեստի արժանի: Մի տրտնջա քո աղքատության պատճառով. եթե տրտնջում ես, ուրեմն չես հավանում, իսկ եթե այն քեզ դուր չի գալիս, ուրեմն դեռ ձեռք չես բերել հոգու աղքատություն, այլ հարուստ ես կապվածություններով: Մի բողոքիր, որ քեզ քիչ են օգնում. դրանում է աղքատության կատարելությունը: Եթե ուզում ես աղքատ լինել և համաձայն չես կրել նրա հետ կապված անհարմարությունները, դա փառասիրության նշան է, որովհետև դու ուզում ես միաժամանակ վայելել ե՛լ աղքատության բերած պատիվը, ե՛լ հարստության բարեկեցիկությունը: Մի քաշվիր աղքատ լինելուց, խոնարհությամբ ընդունիր ողորմությունը և հեզությամբ՝ մերժումը:

¹ Ալեքսիանոս Հոռմեացի (Հավանաբար Ե դար) - կամավոր աղքատ. Չանազան ավանդազատումների մեջ ներկայանում է որպես մեծաւարուստ անձնավորություն, որ Հենց ամուսնութեան գիշերը մեկնում է երկրորդական ուխտագնացության, իսկ վերադարձից Հետո 17 տարի ապրում է իր հայրական տան աստիճանի տակ որպես մուրացկան ծանկելով իր ինքնությունը:

² Պառլա (347-404) - Հոռմեացի ազնվականուհի 33 տարեկան Հասակում կորցրեց իր ամուսնուն և իր մնացյալ կյանքը նվիրեց աղոթքին, ճգնությունը և բարեգործությունը Սղավ Հերոնիմոսի օգնականը Բեթղեհեմում:

³ Հավանաբար Անջելա Տոլինյոնցին (1248-1800) - մեծաւարուստ տիկին էր, որ ամուսնու մահից Հետո նվիրվեց աղոթքի և ճգնության:

ԳԼՈՒԽ ԺԵ-ԻԱ

Սիրո և բարեկամության մասին

Չոզու զորություններից առաջինը սերն է: Նա է մեր սրտի բոլոր շարժումների թագուհին: Նա ամեն բան իր կողմն է շրջում և մեզ նմանեցնում նրան ինչին կապվում ենք սիրով (Ովսե 9. 10): Սիա թե ինչու եմ հորդորում քեզ զգուշանալ որևէ ախտավոր, հոռի երևույթ սիրելուց, ինչից իսկույն կեթ ինքդ էլ կդառնաս ախտակիր:

Սիրով շահախված բոլոր հարաբերություններից ամենավտանգավորը բարեկամությունն է, որովհետև ընկերական մտերմությունը մեծապես նպաստում է ընկերոջ հատկություններն ընդօրինակելուն:

Ամեն սեր դեռ մտերմություն չէ, որովհետև

ա) կարող ես սիրել մեկին, բայց նրանից պատասխան չստանալ,

բ) սիրել մեկին: որը բնավ չզհիտի քո սիրո մալին:

Երկու դեպքում էլ մտերմության մասին խոսք լինել չի կարող, քանի որ այն անպայմանորեն փոխադարձ հարաբերություններ է ակնկալում:

Կախված այն բանից, թե ինչ հիմքի վրա եմ կառուցվում հարաբերությունները՝ բարեկամությունը կարող է լինել ճշմարիտ և կամ ունայն ու կեղծ: Որքան կատարյալ է հիմքը, այնքան կատարյալ է և բարեկամությունը: Ինչպես թույն պարունակող ծաղիկներից հավաքած մեղրը մարդուն խելագարեցնում է, նույնպես և կեղծ ու արատավոր հիմքի վրա կառուցված բարեկամությունն ախտավոր է ու կեղծ:

Այդ իսկ նպատե՞տով զգայական հաճույքի վրա հիմնված հարաբերությունները չեն կարող տանել ո՛չ դեպի սեր, ո՛չ էլ դեպի բարեկամություն, և վայել են միայն կենդանիների: Մինչ ամուսնությունը ենթադրում է հավատարմություն, հոգեկան կապվածություն, կյանքի համընդհանրություն. դրանից էլ ծագում է սուրբ և ճշմարիտ մտերմությունն ամուսինների միջև:

Զգայական եմ անվանում այն հաճույքները, որոնք անմիջականորեն և առավելաբար կապված են մարմնի զգայությունների հետ, այսինքն՝ տեսողության, լսողության, շոշափելիքի: Իսկ այն հատկությունները, որոնք հոգով տկարներին թվում են առաքինություններ, ինչպես օր. արվեստին տիրապետելը, պերճաշուք հագնվելը, լավ պարելը, զրավիչ երևալը, հասարակության ուշադրության կենտրոնում լինելը, ես համարում եմ թվացյալ առաքինություններ:

Նման առիթներով ստեղծված մտերմությունն ավելի շուտ կարելի է անվանել թեթևամտություն, քան մտերմություն: Նմանօրինակ հարաբերությունները կարճատև են, վաղանցուկ և հալչում են ինչպես ծյունը արևից:

Եթե տարբեր սեռերի միջև առաջանում է թեթևամիտ մտերմություն, այն հետագայում հաճախ վերածվում է սիրահարվածության: Այս հարաբերությունները ո՛չ սեր են. ո՛չ էլ բարեկամություն, քանի որ ունայն ու թերի են: Ընդամենը բարեկամության պատրանք: Ցավն այն է, որ թեթևամիտ և անլուրջ հարաբերությունները հեշտությամբ դառնում են արատավոր, նույնիսկ եթե մասնակիցները նման մտադրություն նախապես չեն ունեցել, և այդպիսով բացահայտվում է դրանց ողջ անմաքրությունը:

Պատահում է, որ մարդիկ տարիների ընթացքում պահում են մարմնական անհարստությունը, բայց միևնույն է, չէ որ սիրտը զբաղվում է փուչ ու վճասաբեր զգացմունքներով, ցանկություններով, հրապույրներով: Նման ժամանցներից տրվող մարդը հետևում է միայն իր բնագոյների և հակումների: Առաջին իսկ հանդիպումից, առանց խորը մտածելու սկսում է նման հարաբերություններ

հաստատել և ինքն էլ չի նկատում, ինչպես է հայտնվում որոգայթի մեջ, որտեղից դուրս պրծնելը շատ դժվար է: Ոմանք պարզապես սնափառությունից են փորձում գրավել որևէ մեկի սիրտը և իրենք են ընկնում ուրիշի համար պատրաստած ծուղակը: Նմանօրինակ բոլոր հարաբերությունները փուչ են, խելահեղ և արատավոր: Արատավոր են, որովհետև ավարտվում են մարմնավոր անկումով և հեռացնում սրտերը Աստծու սիրուց: Խելահեղ են, որովհետև զուրկ են ողջամիտ հիմնավորումից: Դատարկ են, որովհետև ոչ օգուտ են բերում, ոչ բավականություն, այլ ժամանակի վատնում և ոչ մի ակնկալիք ապագայում:

Այն, ինչ ասում է Գրիգոր Նազիազանցին, դիմելով կանանց, հավասարապես վերաբերում է և տղամարդկանց. «Դու ցանց ես նյութում գրավելու նպատակով: Ակզբում ընդամենը հայացքների ոչինչ չարտահայտող, հաճելի խոսքերի փոխանակում է, բայց լեզուս չի պատվում ասելու, թե ինչ է կատարվում հետո: Այս խաղերից ծուլվում են երկաթե շղթաներ, որ կործանում են երկուսին էլ»:

Եթե կարծում ես, թե հուրը, որ զվարճանալու միտումով փորձում են վառել ուրիշի սրտում, չի հրկիզելու քեզ, մեծապես սխալվում ես: Սիրո կրակը շատ ավելի ակտիվ է և թափանցում է շատ ավելի խորը, քան կարծում ես: Թվում է, մեկ կայծ ես թույլ տալիս, բայց այն ամնկատելիորեն կտիրանա քո սրտին, մոխրի կվերածի քո բոլոր ձգտումներն ու նպատակները և հոգս կցնդեցնի քո բարի ամուսնը: Իմաստունը բացականչում էր. «Ինչ կասեք խայթված օձահմային» (Սիր. 12. 13): Ես ասում եմ ձեզ. «Խելահեղներ, դուք մտադիր էիք խաղալ սիրո հետ ձեր հայեցողությամբ, բայց մա դաժանորեն կխայթի ձեզ: Դուք ամուսնորեն ցանկանում էիք հմայել օձին, որը պատճառ կդառնա ձեր հոգու և պատվի կորստյան: Ո՛վ Աստված, ինչ կուրություն է այսպես ինքնակամ խաղալ սեփական հոգու հետ, որը պարտավոր ենք պահպանել Աստուծո համար, իսկ մենք ծախսում ենք մանր-մունր, փուչ ու հիմար զվարճությունների վրա: Ինչպես ենք պատասխան տալու Աստծուն մեր զգացմունքի վատնումի համար, որը պիտի նվիրվեր Նրան, ով ստեղծել է, պահպանել և քավել մեզ: Ինչպես ենք հաշվետու լինելու դատաստանի ահեղ օրը մեր հոգու զորությունների դատարկ, խելահեղ և մեղսալից փչացման համար (Ստթ. 12. 36): Ընկուզենին վնաս է հասցնում արտերին և խաղողի այգիներին, եթե տնկված է նրանց հարևանությամբ: Նա հողից կլանում է բոլոր հյութերը և հողը այլևս ի վիճակի չի լինում սնել նաև մյուս բույսերին: Նրա սահարթը չափազանց խիտ է, անցորդը հրապուրվում է նրա խիտ ստվերով և ոտնակոխ անում շրջակայքը: Նման վնաս են հասցնում հոգուն և սիրային արկածները: Նրանց հետևանքով աննկատելիորեն սպառվում են հոգու բոլոր հյութերը, և մա անընդունակ է դառնում բարիք գործելու:

Չանդիպումները, գրույցները, զվարճությունները, փաղաքշանքները անխնա խլում են ժամանակը և այնքան գայթակղությունների առիթ տալիս, որ ջախջախում և քայքայում են սիրտը:

Այսօրինակ սիրային հարաբերությունները ոչ միայն վտարում են երկնային սերը, այլև Աստծո երկյուղը, թուլացնում, տկարացնում են հոգին: Այն, ինչ խաղալիք էր թվում, ի վերջո պարզվում է, ժամտախտ է սրտի համար:

Սիրի բոլորին վեհ քրիստոնեական սիրով, բայց բարեկամություն մի հաստատիր նրանց հետ, ում հետ չունես բարոյական ընդհանուր շփման եզրեր:

Լավ է, եթե բարեկամներիդ հետ քեզ միացնում է հետաքրքրությունը գիտության հանդեպ: Պատվաբեր է, եթե միավորված եք արդարության գաղափարի կամ այլ առաքելությունների շուրջ: Բայց որքա՜ն թանկ է այն մտերմությունը, որի հիմքում ընկած է բարեպաշտության և քրիստոնեական կատարելության

հասնելու ձգտումը: Այն հրաշալի է արդեն նրանով, որ բխում է Աստծուց, տանում է դեպի Աստված, կապում է Աստծո հետ, իրագործվում Աստուծո շնորհով և տևելու է հավիտյան:

Ինչ հրաշալի է այստեղ՝ երկրի վրա, սիրել երկնային սիրով և սկիզբ դնել այնպիսի փոխհարաբերությունների, որ շարունակվելու են հավիտենակա-նության մեջ ևս:

Ես խոսում եմ ոչ թե գթություն-սեր հասկացության մասին, որ պետք է տածել ընդհանրապես բոլոր մարդկանց նկատմամբ, այլ հոգևոր մտերմության, որը միավորում է երկու կամ ավելի հոգիների:

«Որքա՞ն բարի, որքա՞ն վայելուչ է, որ եղբայրները բնակվում են միասին» (Սղմ. 132. 1): Աստվածպաշտության հիասքանչ բուրմունքը կարծես լցվում է մի հոգուց մյուսը, և Աստված օրհնում է նմանօրինակ բարեկամությունը հավիտյանս հավիտենից (Սղմ. 132. 3):

Ինձ թվում է, որ բոլոր տեսակի բարեկամական կապերը միայն սովորներ են այս աստվածահաճո մտերմության, կապված ապակե թելերով, այնինչ ճշմարիտ մտերմությունը շաղկապված է բարեպաշտության ոսկե շղթայով: Մի վնասիրո այլ բարեկամություն, բացի սրամից:

Ո՞նանք ասում են, որ հոգևոր կյանքում անհատների միջև բարեկամությունն ավելորդ է, նույնիսկ վնասակար: Յնարավոր է, որ այն ճիշտ է մեծաստաններում ապրողների համար, այն էլ լավ ղեկավարվող: Աշխարհում ապրողների համար հոգևոր մտերմությունը մեծ կարևորություն ունի, հնարավորություն է ընձեռում իրար օգնելու, ոգևորելու, աջակցելու, նեցուկ լինելու:

Լայնարձակ բացատրվ ջայելիս կարիք չես ունենում ուրիշի օգնության, իսկ նեղ, դժվարանցանելի լեռնային արահետներով մազլցելիս մարդիկ հաճախ պարանով կապվում են միմյանց, որպեսզի հանկարծ ոչ ոք չզգորվի անդունդը:

Մեծաստանում լրիվ հնարավոր է ոչ մեկի հետ անձնական հարաբերություն չհաստատելը, բայց աշխարհում այդ անհրաժեշտ է դժվարին իրավիճակներում իրար սատար լինելու համար:

Աշխարհում բոլորը չեն ղեկավարվում նույն ոգով, ձգտում նույն նպատակին: Այդ պատճառով ստիպված ենք լինում ամբոխից հեռու մնալ և բարեկամներ ընտրել, որը պարտադիր է: Այդ նշանակում է չարն ու բարին զատել, այծերին ոչխարներից առանձնացնել: Սուրբ Գիրքը վկայում է, որ մեր Տերը առավել քնքուշ սիրով էր կապված Յովհաննես առաքյալի, Պազարոսի, Մարթայի, Մարիամ Մագդաղենացու հետ (Յով. 13. 23, 11. 5): Պետրոս առաք-յալը մտերիմ էր Աբ. Մարկոսի և Պետրոսիլլայի⁴, Պողոս առաքյալը՝ Տիմոթեոսի և Աբ. Թեկղիի հետ, Աբ. Գրիգոր Նազիազանցին բազմիցս հիշատակում է իր բացառիկ մտերմության մասին Բարսեղ Մեծի հետ. «Թվում էր, թե երկու մարմինների մեջ մեկ հոգի էր բնակվում: Մենք ղեկավարվում էինք մեկ ձգտումով՝ այստեղ՝ երկրի վրա նախապատրաստվել գալիք երկնային կյանքին»: Երանելի Օգոստինոսը գրում է, որ Աբ. Ամբրոսիոսը⁵ սիրում էր Աբ. Սոնիկային իր

⁴ Պետրոսիլլա - վաղ քրիստոնյա հռոմեացի նահատակուհի, կաթոլիկ ավանդույթյունը համարում է, որ հղի է Ս. Պետրոսի զուստրը և ուղեկցել իր հորը՝ քարոզու-թյունների ժամանակ:

⁵ Ամբրոսիոս Միլանցի (338-87) - Միլանի եպիսկոպոս 374-ից Ընտրվեց եպիսկոպոս, երբ նորադարձ, ասկալն դեռ մկրտություն չստացած քրիստոնյա էր նշանավոր քարոզիչ էր, որ մեծ դեր ունեցավ Օգոստինոսի դարձի մեջ:

հազվագյուտ առաքինությունների համար, իսկ Աբ. Մոնիկան ընկալում էր նրան որպես Աստուծո հրեշտակ:

Բազմաթիվ սրբեր բարձր էին գնահատում բարեկամությունը: Խոսքը վերաբերում է ոչ թե ընդհանրապես մտերիմներ չունենալուն, այլ անկեղծ և ազնիվ բարեկամություն հաստատելուն:

Ինչպես տեսնում ես, թունավոր մեղրը նման է բուժիչ մեղրին: Վտանգավոր է այդ երկուսը խառնել իրար: Մեկի բարի հատկությունները չեն վնասագերծում մյուսի թուլին:

Պետք է շատ զգույշ լինել, աչալուրջ, որպեսզի չխաբվել, մանավանդ, երբ խոսքը վերաբերում է հակառակ սեռին, որովհետև նենգամիտ թշնամին երբեմն ներկայացնում է նրան շատ ավելի համակրելի, քան իրականում է:

Ակսիում է առաքինի սիրով, իսկ եթե մարդը բավական զգուշավորություն չի ցուցաբերում, դրան միանում է թեթևամտությունը, ինտո՝ զգայականությունը, և ի վերջո՝ մեղքը:

Պու կարող ես տարբերել հոգևոր և մաքուր սերն աշխարհիկ սիրուց, ինչպես Գերակլեայի մեղրը՝ սովորականից: Առաքինի համը շատ ավելի քաղցր է ակոնիտի շնորհիվ, որը հավելյալ քաղցրություն է հաղորդում: Նույնն է և աշխարհիկ բարեկամությունը՝ քաղցրացված գեղեցիկ խոսքերով, շողջորթությամբ և զգայական հատկությունների գովասանքով:

Անարատ, սուրբ սիրո լեզուն պարզ ու հասարակ է: Այն գովաբանում է միայն Աստուծո շնորհը և նրա վրա հիմնված առաքինությունը:

Գերակլեայի մեղրը կուլ տալուց առաջանում է գլխապտույտ, իսկ կեղծ բարեկամությունից՝ ուղեղի մթազում, ինչից խարխվում են ողջախոհության և բարեպաշտության հիմքերը, թույլ են տրվում անհամեստ հայացքներ, զգայական փաղաքշանք և անպատշաճ մտերմության այլ դրսևորումներ, և այդ ամենը վերջանում է անկումով: Անաղարտ մտերմության հայացքը պարզ է, ջինջ, գուլալ, այն ուղղված է Աստծուն:

Գերակլեայի մեղրը վնասում է տեսողությանը, իսկ աշխարհիկ բարեկամությունը՝ ուղեղին, այնպես որ մարդուն թվում է, թե նա վատ բան չի անում, երբ իրականում անազնիվ է վարվում, և բազմաթիվ պատրվակներ է գտնում իր վարքագիծն արդարացնելու: Այդ բարեկամությունը խուսափում է լույսից և նախընտրում մթնշաղը: Անբասիր սերը կարիք չունի թաքնվելու բարի մարդկանց աչքերից: Վերջապես, Գերակլեայի մեղրից բերանում մնում է անտանելի դառնահամ, իսկ կեղծ ընկերությունն ավարտվում է մարմնավոր ծգտումներով, որոնք երբ չեն բավարարվում, փխարհիմվում են խանդով, տրտմությամբ, վիրավորանքներով, ատելությամբ: Խաղաղ և հանգիստ ընթացող ամենը մտերմությունից ծնվում է հոգիների էլ ավելի անապական և կատարյալ միասնություն, որ նախապատկերն է գալիք երկնային անխառն մտերմության:

Աբ. Գրիգոր Նազիազանցին ասում է, որ սիրամարգերը գրավում են եզերի ուշադրությունն իրենց բարձր կոնիչով: Եթե տղամարդը զուգվում, սիրահետում, շշմջում և հաճոյախոսում է որևէ կնոջ կամ աղջկա, ուրեմն նրա մտադրությունները ազնիվ չեն: Ազնվաբարո կինը կփակի ականջները, որպեսզի չլսի այդ սիրամարգին և անեղծ պահի իր սիրտը: Եթե երիտասարդներն իրենց վարքագծում, հայացքներում և փաղաքշանքում թույլ են տալիս այն, ինչ չէին անի ծնողների և հոգևոր առաջնորդների ներկայությամբ, իրենց խղճի դեմ են գնում:

Ուրեմն ի՞նչ միջոցներ կարելի է ձեռք առնել այս կեղծ սիրո դեմ՝ անխոհեմ հարաբերությունները կանխելու նպատակով: Ամենափոքր կասկածն առաջանալուն պես, իսկույն շտապիր Փրկչի խաչի մոտ, վերցրու Նրա Փշեպսակը և

պատմեցիք նրանով ջո սիրտը, որպեսզի թշնամին չկարողանա մոտենալ: Թշնամու հետ ոչ մի փոխզիջման մի գնա, մի մտածիր. «ես միայն կլսեմ, ինչ է ասում, բայց չեմ կատարի, նրա խոսքերը միայն ականջներինս կհնչեն, բայց սրտիս չեն հասնի»: Հանուն Աստուծո, խիստ եղիր մեծան դեպքերում: Ականջն ու սիրտը փոխակապակցված են: Ինչպես անհնար է կանխել որոտի ծայրը կայծակից հետո, այնպես էլ դժվար է խանգարել ականջին հնչած սիրո խոսքերի ներթափանցումը սիրտ: Այլմեծը վատահեցնում էր, որ ոչխարները շնչում են ոչ թե քթով, այլ ականջներով: Ճիշտ է, Արիստոտելը հերքում էր այդ պնդումը: Այնքան էլ կարևոր չէ, թե ով է նրանցից ճիշտ: Բայց փաստը մնում է փաստ, որ մեր սիրտը շնչում է ականջների միջոցով, ներքաշում մյուսների մտքերը և արտաշնչում սեփական մտքերը լեզվի միջոցով:

Պահենք մեր ականջներն անխոհեմ բառեր ունկնդրելուց, եթե չենք ուզում վարակել մեր սիրտը: Այդ դեպքերում պետք չէ վախենալ անկիթ կամ կոպիտ երևալուց: Հիշիր, որ դու Աստուծո ընծայել ես ջո սիրտը և Նրան նվիրել ջո սերը, և սրբապղծություն կլինի թեկուզ մեկ հյուլեի պակասելը: Կանչիր Աստուծոն, և Նա կօգնի քեզ: Ի՞նչ անել, եթե արդեն խճճվել ես անխոհեմ սիրո ցանցերում: Ի՞նչ դժվարին կացության մեջ ես: Խոստովանիր Աստուծոն ջո ունայնությունը և տկարությունը. վճռականորեն հրաժարվիր այդ կապանքներից, կեղծ խոստումներից և հորդորներից, սաստիկ սիրտդ և հաստատակամորեն որոշիր այլևս չտրվել կրքերի խաղին: Աշխատիր բոլորովին հեռանալ այդ անձից: Հնարավոր չէ ապաքինվել լինելով նրա կողքին, ով շարունակում է նույն վերքերը հասցնել:

Իսկ ինչպե՞ս վարվի նա, ով հնարավորություն չունի հեռավոր վայրեր մեկնելու: Խորհուրդ եմ տալիս դադարեցնել բոլոր գաղտնի հանդիպումները, որոնք կարող են նպաստել դեռ չհանգած կրակի վերաբռնկվելուն: Եթե անհրաժեշտ է բացատրվել խստությամբ և հաստատակամորեն հայտնիք ջո որոշումը: Բուրդին, ուլքեր խճճվել են սիրային այսպիսի ցանցի մեջ, ես ասում եմ. «Խզիր, ոչնչացրու կապերը»: Ոչ թե քայլ առ քայլ քանդիր թելերը, այլ պատռիր, մի փորձիր քանդել հանգույցները, այնպես կտրիր, որ չմնա և ոչ մի կապվածություն կամ պարտավորություն, նրանց ոչինչ չարժեն: Մի փայփայիր այն սերը, որը հակառակ է Աստուծո սիրուն:

Իհարկե, թշնամու շղթաներից ազատվելուց հետո դեռ կմնան երկաթի թողած, այսինքն կապվածության հետքերը սպիները: Սակայն եթե դու բավականին արհամարհանք ես տածում դեպի այդ չարիքը, ջո կապվածությունից կմնա միայն սարսափի և նողկանքի հիշողություն: Թող քեզ այլևս ոչինչ չհուզի, այդ անձնավորությանը Աստուծո գթասրտությանը հանձնելուց բացի: Եթե զղջումդ կատարյալ չէ, և սրտիդ մի անկյունում մնացել են որոշ թրթիմներ, ձգտիր հոգևոր առանձնության, հեռու մնա հանդիպումներից և զվարճություններից: Ավելի հաճախ խոստովանվիր և հաղորդվիր, ընթերցիր հոգևոր գրականություն: Մի կասկածիր, որ Աստուծո օգնությամբ վերջապես կազատվես կրքերից: Գուցե առարկես, անշնորհակալություն չէ՞ արդյոք այդպես կտրուկ խզել կապերը մտերիմիդ հետ: Օրհնյալ է այն անշնորհակալությունը, որը վերադարձնում է քեզ Աստուծո:

Եթե դա անում ես հանուն Աստուծո, ապա այդ անձնավորության համար նույնպես բարիք ես գործում, որովհետև կտրելով ջո շղթաները, կտրում ես և նրանը: Հետագայում դուք երկուսդ էլ շնորհակալ կլինեք Աստուծուց. «Ով Տե՛ր, Դու քանդեցիր իմ կապերը, ես քեզ օրհնության պատարագ պիտի մատուցեմ, և Տիրոջ անունը կանչեմ» (Աղմ. 115. 17-18):

ԳԼՈՒԽ ԻԲ
Նորից բարեկամության մասին

Բարեկամությունը ենթադրում է մարդկանց հաղորդակցություն: Հաճախ մտերիմները փոխանակում են իրենց տպավորությունները, հակումները, պատկերացումները: Եթե մենք հարգում ենք մեր սիրելուն, հաճախ աննկատելիորեն յուրացնում ենք նրա հակումներն ու ճաշակը, առանց լավն ու վատը տարբերակելու: Հնում ասում էին՝ եղբջ հմուտ դրամափոխներ: Այդ նշանակում է՝ մի շփոթիր կեղծ մետաղադրամները իսկականի հետ: Անշուշտ պետք է սիրել բարեկամին հաշվի չառնելով նրա թերությունները: Սա չի նշանակում սիրել և յուրացնել այդ թերությունները: Հաճախ մարդիկ ընդօրինակում են իրենց ծնողներից, ամուսիններից, ընկերներից ոչ միայն լավը, այլև վատը: Ամեն մեկին բավական է իր թերությունը, ինչո՞ւ գումարել և ուրիշինը: Պետք է օգնել միմյանց ձերբազատվելու թերություններից: Բարեկամությունը օգնում է նաև մեղքի դեմ պայքարում: Եթե մեղքը դառնում է մշտական, բարեկամությունը ավարտվում է: Եթե բարեկամդ ուզում է քեզ ներգրավել մեղքի մեջ, նա դառնում է քո թշնամին: Եթե մենք ընկերանում ենք արատավոր մեկի հետ, մեր բարեկամությունն արատավորվում է: Իմաստունի խոսքերով՝ «Ով երկնչի Տիրոջից, կհաջողի բարեկամության մեջ» (Սիր. 6. 17): Ըստ Աք. Հակոբի «Աերն այս աշխարհի հանդեպ՝ թշնամություն է Աստուծո դեմ» (4. 4):

*Ուսերենից թարգմանեց
ՄՐՓԻՆԵ ՊԱՊՍՅԱՆԸ*